

Investigating the experiences of history education student teachers on how to make history teaching interesting (Case study: students of Hakim Ferdowsi Alborz University)

Amirreza Mirzayi *1, Mahdyar Ghanbari 2

1. **Corresponding Author:** Department of History Education, Farhangian University, Alborz, Iran.

Email: amirreza.mrzayi2629@gmail.com

2. Department of History Education, Farhangian University, Alborz, Iran.

Article Info	Abstract
<p>Article Type:</p> <p>Research Article</p> <p>Received Date: 11 March 2024</p> <p>Accepted Date: 20 May 2024</p> <p>Keywords: Making history teaching attractive, Farhangian university, student teachers</p>	<p>Background and Aim: The purpose of this article is to investigate the experiences of history education student teachers on how to make history teaching interesting at Farhangian Hakim Ferdowsi Alborz University.</p> <p>Methods: The research method was a qualitative method with a phenomenological approach. The statistical population of the study is history education students in the academic year 1402-1403 of Farhangian Alborz University. The samples were selected from among 14 male student teachers based on purposeful sampling and the number of samples was determined based on the principle of theoretical saturation. The data collection tool was the semi-structured interview method and the data analysis method was thematic analysis technique.</p> <p>Results: The experiences of history teaching students about how to make history lessons interesting were categorized into 3 categories and 2 main topics. The classification of the teacher's teaching method, use of technology, visit and scientific excursion was divided into the themes of internal and external factors of how to make the history classroom attractive.</p> <p>Conclusion: The results of the findings show that history education students are familiar with the importance and designed goals of the history course. Studying in the field of history has caused changes in their attitudes, tendencies and skills towards the surrounding environment. History should be used to promote cognitive development, emotional development and social development of students</p>
<p>Cite this article: Mirzayi, B., & Ghanbari, M. (2026). Investigating the experiences of history education student teachers on how to make history teaching interesting (Case study: students of Hakim Ferdowsi Alborz University). <i>Research Strategies in Educational Sciences</i>, 2(2), 62-72.</p> <p>DOI: 10.22034/jrses.2024.447993.1016</p>	
<p>Extended abstract</p> <p>Introduction</p> <p>one of the important subjects in the educational system of any country, including Iran, is history. Because examining and studying the lived experiences, culture, customs, beliefs, etc. of the past societies and governments provides a clear path for future generations. One of the results and benefits of studying and teaching history to students is identity building, cohesion and national unity, and learning lessons. Therefore, the teaching of history in the education system should be such that education reaches its minimum goals in this field. In reaching these goals, many factors and fields should be used to achieve the desired result.</p> <p>Methods</p> <p>The samples examined in this article are among 14 male student teachers of Hakim Ferdowsi Alborz University in 1402. Sampling was based on purposive sampling from 14 male history students of Farhangian Hakim Ferdowsi University. The number of samples was determined based on the principle of theoretical saturation (Strauss and Corbin, 1990). That is, until the history student teachers' experiences of how to make the history classroom interesting were repeated, data collection continued. The research method in this article is a qualitative method with a phenomenological approach. The phenomenology approach is considered the most suitable method for investigating people's perceptions and lived experiences (Cresol, 2013). The phenomenological method generally deals with people's experiences, attitudes, opinions, feelings and emotions about a subject (Bodlai,</p>	

2018). The method of data analysis is thematic analysis. Thematic analysis method emphasizes the process of identifying and coding different semantic patterns. To put it simply, thematic analysis is not an independent method but a data analysis technique. During the interview, the researcher tried to be less involved in the answers given by the interviewees about making history teaching interesting. After the researcher realized that the narratives and answers of the participants have been repeated, that is, continuing the interview with other samples does not add new points and material to the previous interviews, the interviews and the data collection process were completed.

Results

After collecting the information, the collected interviews were implemented in the form of written texts and they were coded and categorized. The extracted codes and categories were categorized into two main themes of internal and external factors of making the history classroom attractive. Finally, the main themes were explained based on direct quotes from the participants.

Conclusion

The results of the findings show that history education students are familiar with the importance and goals of the history lesson. Studying in the field of history has caused changes in their attitudes, tendencies and skills towards the surrounding environment. They consider themselves concerned and believe as future teachers that we should use history to promote students' cognitive, emotional, and social development. And don't make history a dry and useless lesson. Because knowing the history makes the future of our students.

Ethical considerations

Following the ethics of research

The principle of confidentiality was maintained in this research.

Financial sponsor

This study did not have a financial sponsor and the costs were covered by the authors.

Authors' contribution

This research was done with the efforts of two authors, Amirreza Mirzaei and Mahdiar Ghanbari, with the help of professors of Hakim Ferdowsi Alborz University.

Conflict of interest

There is no conflict of interest between the authors and the Quarterly Journal of Research Strategies in Educational Sciences.

بررسی تجربیات دانشجومعلمان رشته آموزش تاریخ از نحوه جذاب ساختن تدریس تاریخ (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه حکیم فردوسی البرز)

امیررضا میرزایی*^۱، مهدیار قنبری^۲

۱. نویسنده مسئول: دانشجوی کارشناسی آموزش تاریخ دانشگاه حکیم فردوسی البرز، ایران. رایانامه: amirreza.mrzayi2629@gmail.com

۲. دانشجوی کارشناسی آموزش تاریخ دانشگاه حکیم فردوسی البرز، ایران.

چکیده	اطلاعات مقاله
<p>زمینه و هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی تجربیات دانشجومعلمان رشته آموزش تاریخ، از نحوه جذاب ساختن تدریس درس تاریخ، در دانشگاه فرهنگیان حکیم فردوسی البرز انجام شد.</p> <p>روش: روش تحقیق یک روش کیفی با رویکرد پدیدارشناسی بود. جامعه آماری پژوهش دانشجویان رشته آموزش تاریخ در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ دانشگاه فرهنگیان البرز می‌باشد. نمونه‌ها از بین ۱۴ دانشجو معلم پسر، بر اساس نمونه‌گیری هدفمند انتخاب و تعداد نمونه بر اساس اشباع نظری تعیین شد. ابزار گردآوری داده‌ها روش مصاحبه نیمه ساختاریافته و روش تحلیل داده‌ها تکنیک تحلیل مضمون بود.</p> <p>یافته‌ها: تجربیات دانشجو معلمان آموزش تاریخ، در مورد چگونگی جذاب کردن درس تاریخ در ۳ دسته و ۲ موضوع اصلی دسته بندی شد. دسته بندی روش تدریس معلم، استفاده از تکنولوژی، بازدید و گشت و گذار علمی به مضامین عوامل داخلی و خارجی چگونگی جذابیت کلاس درس تاریخ تقسیم شد.</p> <p>نتیجه‌گیری: نتایج حاصل از یافته‌ها نشان می‌دهد؛ که دانشجویان رشته آموزش تاریخ با اهمیت و اهداف طراحی شده درس تاریخ آشنایی دارند. تحصیل در رشته تاریخ باعث تغییراتی در نگرش، گرایش و مهارت آنها نسبت به محیط اطراف شده است. آنها معتقدند؛ که باید از تاریخ برای ارتقای رشد شناختی، رشد عاطفی و رشد اجتماعی دانش‌آموزان استفاده شود.</p>	<p>نوع مقاله: علمی پژوهشی</p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۲۱</p> <p>تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۰۱</p> <p>کلیدواژه‌ها: جذاب ساختن تدریس تاریخ، دانشگاه فرهنگیان، دانشجو معلمان</p>
<p>استناد به این مقاله: میرزایی، ا. و قنبری، م. (۱۴۰۴). بررسی تجربیات دانشجومعلمان رشته آموزش تاریخ از نحوه جذاب ساختن تدریس تاریخ (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه حکیم فردوسی البرز). <i>راهبردهای پژوهش در علوم تربیتی</i>، ۲(۱)، ۶۲-۷۲.</p>	
<p>DOI: 10.22034/jrses.2024.447993.1016</p>	

مقدمه

یکی از درس های مهم در نظام آموزشی هر کشور از جمله ایران درس تاریخ است. چرا که بررسی و مطالعه تجارب زیسته، فرهنگ، آداب و رسوم، اعتقادات و ... جوامع و حکومت های گذشته مسیری روشن در اختیار آیندگان قرار می دهد. از نتایج و سودمندی مطالعه و آموزش تاریخ به دانش آموزان، هویت بخشی، انسجام و وحدت ملی و عبرت آموزی است. بنابراین آموزش درس تاریخ در نظام تعلیم و تربیت باید به گونه ای باشد. که آموزش و پرورش به حداقل اهداف خود در این زمینه برسد. در رسیدن به این اهداف باید عوامل و زمینه های زیادی را به کار بست؛ تا نتیجه مطلوب حاصل شود. جذاب ساختن تدریس تاریخ به چه معناست؟ آموزش سیر وقایع تاریخی و علل و پیامدهای مثبت و منفی و نکات آموزنده آنها به صورت نوشتاری یا گفتاری است؛ از آنجایی که هر یک از الگوهای تدریس دارای ویژگی هایی است که بر اثر تفکر خاص فلسفی نسبت به انسان و شیوه یادگیری تدریس به وجود می آید و این ویژگی ها موجب تمایزات آنها می شود. به طور کلی جذاب ساختن تدریس درس تاریخ، یعنی به کارگیری تمامی ابزار، روش، ایده و خلاقیت معلم در کلاس درس، برای ایجاد انگیزه و علاقه مندی دانش آموزان، به درس تاریخ می باشد. جان دیویی در مورد علاقه فراگیرندگان می گوید: «علاقه جرقه ای است، که بدون آن شعله یادگیری فروزان نمی شود» (خیراندیش، ۱۳۸۸). در واقع انگیزه عاملی است درونی که رفتار فرد را در جهت معینی هدایت می کند و راهنمای او برای گزینش، کوششی از میان کوشش های ارادی وی محسوب می شود. (ابراهیمی، ۱۳۹۰) در رویکردهای جدید تعلیم و تربیت عرضه اطلاعات کافی نیست. بلکه روش تدریس دو سویه از اهمیت ویژه برخوردار است. نقش اصلی بر عهده فراگیران گذاشته می شود که با مشارکت مستقیم خود به فرایند یادگیری شکل می دهند و شیوه های تفکر کردن را تمرین می کنند. البته با کمک روش های دیگر و استفاده از وسایل و ابزار کمک آموزشی مثل رایانه، تصاویر، کتب و نقشه ها می توان به افزایش انگیزه و مشارکت دانش آموزان و زمینه سازی بروز خلاقیت آنان کمک کرد. (سلیقه دار، ۱۳۹۰) هر درس آموزشی با نحوه آموزش خود زنده است. چراکه اگر نحوه آموزش یا تدریس هر مطلب اشتباه باشد؛ یا متناسب با مخاطب مطرح نشود. کلاس را کاملاً به چالش کشیده و به نوعی می تواند شور و نشاط دانش آموزان را از بین ببرد و آنها را در وضعیت ناخوشایند قرار بدهد. همانطور که گفته شد با توجه به ویژگی های قالب هر کلاس روش های مختلفی برای ارائه مطلب وجود دارد. در تدریس درس تاریخ و جذاب ساختن آن همه این موارد صدق می کند. چراکه تدریس درس تاریخ به شدت حساس است. اگر تدریس آن به روش های غیر اصولی صورت بگیرد. کلاس بی نشاط و دانش آموزان منفعل می شوند. درباره نحوه جذاب ساختن تدریس درس تاریخ پژوهش های بسیاری انجام شده است. نتایج تحقیق (نعمتی، ۱۳۹۷) با موضوع رازهای علاقه مند کردن دانش آموزان به درس تاریخ اینگونه بود که: «ممن مشكلات را بررسی کردم و متوجه شدم حجم زیاد کتاب و تکرار مطالبی که قبل ها و ناکامی های ملت اند، شرح بدبختی خوان، خیانت ها و فسادها در کتاب تاریخ، کمبود وسایل کمک آموزشی، عدم آگاهی دانش آموز از کاربرد تاریخ در جامعه و ... همه از جمله عواملی هستند که دانش آموزان را نسبت به درس تاریخ دلسرد می کنند. مشکلات را بررسی نمودم و در حد توان سعی کردم. آنها را رفع کنم و برای جذاب تر کردن کلاس تاریخ، از روش هایی مثل مشارکت دانش آموزان در امر تدریس بهره بردم و سعی می کردم هنر گوش کردن، فن بیان و هنر نوشتن را در دانش آموزانم تقویت کنم. همچنین از وسایل کمک آموزشی، فیلم رایانه، نقشه و ... استفاده کردم به طوری که در طول سال تحصیلی اکثر دانش آموزان، ساعات درس تاریخ را بسیار دوست داشتند. در پایان سال تحصیلی میزان علاقه مندی آنان به تاریخ نسبت به آغاز سال تحصیلی بسیار افزایش یافته و سطح آگاهی آنان نسبت به مسائل تاریخی بالا رفته بود. این روش مقدمه ای شد؛ تا آنان با کتاب و مطالعه نیز آشنا شوند.» نتایج تحقیق (همراز، ۱۳۹۸) با موضوع استفاده از کتاب صوتی به مثابه یک رسانه برای آموزش تاریخ اینگونه بود که: «نتیجه گیری این پژوهش نشان می دهد که چگونه می توان از ظرفیت های صدا و چندرسانه ای ها، برای تصویرسازی ذهنی کتاب های شنیداری کودکان و بزرگ سالان و امکانات جدید چند رسانه ای در آموزش تاریخ به تنهایی یا به صورت مکمل دیگر روش های آموزشی استفاده کرد. مقاله، ضمن طبقه بندی و معرفی این روش ها و ویژگی ها و کاربردهای آنها را تشریح نموده است.» نتایج تحقیق (صفی پور، ۱۴۰۰) با موضوع بکارگیری روش قصه گویی به منظور آموزش تاریخ به کودکان در موزه اینگونه بود که: «نتایج پژوهش، رابطه میان فضای موزه، راهنما، اشیاء را در نوع قصه و نحوه آموزش تاریخ موثر دانسته است.» نتایج تحقیق (فتحی، ۱۴۰۱) با موضوع یادگیری مسئله محور و آموزش تاریخ در مدارس اینگونه بود که: «درس تاریخ به جهت تاکید بر محفوظات، استفاده افراطی از روش سخنرانی، مشکلات ساختاری و گاه محتوایی کتاب درسی تاریخ از جاذبه اندکی برای تدریس برخوردار است. فراگیران غالباً از ملال آور بودن موضوعات تاریخی یاد می کنند. بنابراین مدرس تاریخ بایستی در پی یک روش مناسب برای آموزش باشد. یادگیری مسئله محور از جمله شیوه های است که علاوه بر علاقمند نمودن دانش آموزان به درس تاریخ در توسعه فهم و سواد تاریخی دانش آموزان موثر می باشد.» نتایج تحقیق (قاسم زاده، ۱۴۰۲) با موضوع نقش و جایگاه تربیتی آموزش تاریخ در نظام تعلیم و تربیت حاکی از آن است که، «آموزش و مطالعه تاریخ در دنیای کنونی به درس فراگیری در نهادهای آموزشی تبدیل شده و نقش عمده ای در تربیت جوانان دارد و ارائه درست و

علمی درس تاریخ به دانش‌آموزان و دانشجویان این فرصت را می‌دهد که با تقویت حس خودشناسی و هویت‌یابی از طریق تأمل در تاریخ و عبرت‌آموزی از آن و نیز کسب مجموعه‌ای از رفتارهای مناسب بر اساس آموزه‌های تاریخی، به جهان‌بینی منسجمی برای فهم و تفسیر مفاهیم اساسی زندگی دست یابند.» (اصالانیان راد، ۱۴۰۲) در تحقیق خود تحت عنوان ادغام فناوری‌های وبکوئست در آموزش دانش‌جومعلم‌ان تاریخ نشان داد که «تحقیقات تجربی در مورد این مسائل و موضوعات مرتبط باید شواهد ارزشمندی را برای راهنمایی محققان و مربیان معلم در آماده‌سازی بهتر دانش‌جومعلم‌ان برای طراحی و همچنین ادغام فناوری‌های وب کوئست در فعالیت‌های آموزشی و یادگیری کلاس درس آن‌ها ارائه دهد.» (بخشی استاد، ۱۴۰۲) در تحقیق خود تحت عنوان راهکارهای تقویت تفکر انتقادی در آموزش تاریخ نشان داد. که استفاده از روش‌های مناظره و مباحثه در کلاس و یادگیری مشارکتی همراه به چالش کشیدن برداشتهای دانش‌جویان به وسیله استاد، تأثیر شایان توجهی در تقویت مهارت‌های تفکر انتقادی در دانش‌جویان دارد. علاوه بر موارد مذکور، توجه به آموزش مستقیم تفکر انتقادی در دانشگاه و قرار دادن درسی مستقل با این عنوان در برنامه درسی دانشگاه می‌تواند، تأثیر شایان توجهی در بالندگی این تفکر داشته باشد. (پرتوی مقدم، ۱۴۰۲) در تحقیق خود تحت عنوان تأملی بر رویکرد چند منظری در آموزش تاریخ نشان داد که؛ با کاربرد چند منظری در یادگیری تاریخ، دانش‌آموزان مهارت‌های سواد تاریخی و تفکر انتقادی خود را ارتقاء می‌دهند و قادر به یادگیری مادالمر خواهند بود. (فتحی، ۱۴۰۲) در تحقیق خود تحت عنوان نقش عکس تاریخی در توسعه تفکر انتقادی در آموزش تاریخ نشان داد که؛ استفاده از عکس‌های تاریخی موجب رشد سواد بصری فراگیران و بازنمایی واقعیات گذشته شده و با تقویت قدرت تفسیر، تحلیل و ارزیابی در توسعه تفکر انتقادی فراگیران نقش آفرین است. اما تفاوت پژوهش حاضر با پژوهش‌های پیشین در جامعه آماری آن است. مطالعه موردی تحقیق حاضر، دانش‌جومعلم‌ان رشته آموزش تاریخ دانشگاه حکیم فردوسی البرز هستند. که تا حدودی در کلاس‌های درس حضور پیدا کردند و تجربیاتی در خصوص آموزش تاریخ دارند. پژوهش حاضر به این دلیل اهمیت دارد؛ که بررسی ادراکات و تجربیات دانش‌جومعلم‌ان رشته آموزش تاریخ، می‌تواند تحولی در حوزه آموزش تاریخ، در مدارس ایران ایجاد کند. چرا که این دانش‌جومعلم‌ان مورد مطالعه در پژوهش، معلمان فردا هستند. بنابراین هدف پژوهش حاضر این است که چگونه می‌توان تدریس درس تاریخ را که معمولاً بین دانش‌آموزان از محبوبیت کمتری برخوردار است. در کلاس درس جذاب ساخت؛ بر این اساس در پاسخ به سوال فوق، ادراکات دانش‌جومعلم‌ان آموزش تاریخ را از جذاب ساختن تدریس تاریخ را مورد بررسی و واکاوی قرار داده شد.

روش

روش پژوهش در این مقاله، از نوع روش کیفی و با رویکرد پدیدارشناسی است. رویکرد پدیدارشناسی مناسب‌ترین روش بررسی ادراکات و تجربیات زیسته افراد محسوب می‌شود. (کرسول، ۱۳۹۱). روش پدیدارشناسی عموماً با تجربیات، نگرش و عقاید و احساسات و عواطف افراد درباره یک موضوع سروکار دارد. (بودلایی، ۱۳۹۸). روش تحلیل اطلاعات، تحلیل مضمون است. روش تحلیل مضمون بر فرایند شناسایی و کدگذاری الگوهای مختلف معنایی تأکید می‌کند. به بیان ساده‌تر روش تحلیل مضمون نه به عنوان یک روش مستقل بلکه به عنوان یک تکنیک تحلیل داده‌ها است. بنابراین دریافت الگوهای معنایی مسلط در داده‌ها هدف اصلی این روش پژوهش است. (ذکایی، ۱۳۹۹) تکنیک تحلیل مضمون با کدگذاری مصاحبه‌های پیاده شده آغاز می‌شود. کدگذاری به خرد کردن متن‌های مصاحبه به اجزا و عناصر تشکیل دهنده آن است. (استروس و کوربین، ۱۹۹۰) کد، به مفاهیم اصطلاحات و عبارتهایی گفته می‌شود. که دانش‌جومعلم‌ان رشته آموزش تاریخ برای توصیف موضوع مورد پژوهش، به کار برده‌اند. بدین ترتیب پس از جمع‌آوری مصاحبه‌ها و پیاده‌سازی آن‌ها، روایت‌های مشارکت‌کنندگان کدگذاری شد. پس از کدگذاری روایت‌ها تلاش شد. کدهای مشابه در یک مقوله مشخص طبقه‌بندی شوند. مقوله، مفهومی با سطح انتزاع گسترده‌تر از کدها است. وقتی که کدها با یکدیگر مقایسه می‌شوند و به نظر می‌رسد که به مفهوم و مقوله‌ای مشابه مربوط‌اند. در نظمی بالاتر دسته‌بندی می‌شوند. مقوله مفهومی است که از سایر مفاهیم انتزاعی‌تر است. (استروس و کوربین، ۱۳۹۳). در ادامه مقولات استخراج شده بر اساس مضامین اصلی و مقولات استخراج شده با استناد به نقل و قول‌های مستقیم دانش‌جومعلم‌ان رشته آموزش تاریخ توضیح داده شدند. نمونه‌های مورد بررسی در این مقاله از میان ۱۴ نفر از دانش‌جومعلم‌ان پسر، در دانشگاه حکیم فردوسی البرز در سال ۱۴۰۲ هستند. نمونه‌گیری بر اساس نمونه‌گیری هدفمند از ۱۴ نفر از دانشجویان پسر رشته تاریخ در دانشگاه فرهنگیان حکیم فردوسی انتخاب شدند. تعداد نمونه‌ها نیز بر اساس اصل اشباع نظری (استروس و کوربین، ۱۹۹۰) تعیین شدند. یعنی تا زمانی که تجربیات دانش‌جومعلم‌ان تاریخ از نحوه جذاب ساختن کلاس درس تاریخ، به تکرار نرسیده بود، جمع‌آوری داده‌ها ادامه یافت. بر این اساس می‌توان فرایند تحلیل داده را بدین شکل نشان داد:

نمودار شماره ۱: فرایند تحلیل داده

دانشجویان در طول مصاحبه به بیان تجربیات، نظرات، احساسات و دیدگاه‌های خودشان از نحوه جذاب ساختن تدریس درس تاریخ پرداخته اند. برای آنکه مصاحبه در یک چارچوب مشخصی به پیش برود ۳ سوال کلی از نمونه‌ها پرسیده می‌شد.

۱- جذاب ساختن درس تاریخ چه اهمیتی دارد؟

۲- تجربیات یادگیری شما از جذاب ساختن تدریس تاریخ چگونه بود؟

۳- در جذاب ساختن تدریس درس تاریخ به چه مسائل و مشکلاتی مواجه شدید؟

در طول مصاحبه تلاش شد، محقق دخالت کمتری در پاسخ‌هایی که مصاحبه شوندگان از جذاب ساختن تدریس تاریخ، بیان می‌کنند، داشته باشد. پس از آنکه محقق متوجه شد روایت‌ها و پاسخ‌های مشارکت کنندگان به تکرار رسیده است. یعنی ادامه مصاحبه با نمونه‌های دیگر، نکته و مطلب جدیدی به مصاحبه‌های قبلی نمی‌افزاید. مصاحبه‌ها و فرایند جمع‌آوری داده‌ها به اتمام رسید.

یافته‌ها

پس از جمع‌آوری اطلاعات، مصاحبه‌های گردآوری شده در قالب متن‌های نوشتاری پیاده شدند و به کدگذاری و مقوله بندی آن‌ها پرداخته شد. کدها و مقولات استخراج شده در دو مضمون اصلی عوامل درونی و بیرونی جذاب ساختن کلاس درس تاریخ، دسته بندی شدند. در نهایت مضامین اصلی بر اساس نقل و قول‌های مستقیم مشارکت کنندگان توضیح داده شدند. در جدول زیر کدها، مقولات و مضامین استخراج شده آمده است.

جدول ۱. مضامین، مقولات، کدها

کدها	مقولات	مضامین
ساختن انیمیشن_ساختن فیلم_استفاده از هوش مصنوعی در شبیه سازی وقایع	استفاه از تکنولوژی در درس تاریخ	عوامل درونی جذاب ساختن تدریس درس تاریخ
مشارکت گروهی، مقایسه رویدادها، مبانی عقلانی، توسعه تفکر در دانش آموز، تفکر تحلیلی، تدریس تاریخ به روش اجرا و نمایش، نمودار و نقشه ها، جزوه نویسی، فضای تاریخی کلاس، مقالات کلاسی	نحوه ی تدریس تاریخ	

بازدید از اماکن تاریخی، بازدید از مکان‌های شبیه‌سازی شده، بازدید از موزه‌ها	بازدید و گردش علمی - تاریخی	عوامل بیرونی جذاب ساختن تدریس درس تاریخ
---	-----------------------------	---

عوامل درونی جذاب ساختن تدریس درس تاریخ: عوامل درونی جذاب ساختن تدریس درس تاریخ را می‌توان در دو مقوله، استفاده از تکنولوژی در درس تاریخ، نحوه‌ی تدریس تاریخ تقسیم بندی کرد.

استفاده از تکنولوژی در تدریس تاریخ: نمونه‌های مورد بررسی تجربیات دیدگاه و نظراتشان را درباره استفاده از تکنولوژی در تدریس تاریخ، با مفهیمی چون «ساخت انیمیشن، ساخت فیلم و سریال‌های تاریخی و استفاده از هوش مصنوعی در شبیه‌سازی وقایع بیان داشتند.» برای مثال پاسخگویی شماره ۱ در مورد استفاده از هوش مصنوعی در شبیه‌سازی وقایع چنین بیان می‌کند: «با توجه به پیشرفت‌های علمی، امروزه تکنولوژی رشد و پیشرفت چشمگیری کرده است. هوش مصنوعی در زمینه‌های مختلف از جمله شبیه‌سازی انسان، به کار رفته است. با کمک از این ابزار می‌توان به تاریخ خدمت کرد و تدریس این درس گویبار را با استفاده از شبیه‌سازی اشخاص و وقایع به دانش‌آموزان به راحتی تدریس نمود.» نمونه شماره ۸ در مورد ساختن فیلم و سریال تاریخی اینگونه بیان می‌کند که: «در رابطه با جذاب ساختن تدریس تاریخ، تنها چیزی که قابل ذکر است و به عنوان تنها منبع معتبر نزد دانش‌آموزان اعتبار دارد، استفاده از روش‌های جدید بوده و با کنار گذاشتن روش‌های قدیمی به طور مثال با ساخت فیلم‌هایی در زمینه‌های جنگی و دیگر وقایع، به یادگیری عمیق و درک بهتر موضوع توسط دانش‌آموزان کمک کرده ایم.» نمونه شماره ۱۱ در راستای همین موضوع این‌گونه بیان می‌دارد که: «برای اینکه تدریس تاریخ، از جنبه حفظی خارج و به جنبه تحلیلی منتقل شود. باید از روش‌های مختلفی چون ساختن ویدیو، کلیپ، فیلم‌ها و مستندات استفاده کرد. حتماً فیلم‌ها باید مستند باشند. و بر اساس منابع تاریخی ساخته شوند. چرا که دانش‌آموزان امروزی به شدت کنجکاو بوده و هیچ چیز را بدون دلیل نمی‌پذیرند.» پاسخگویی شماره ۱۴ در راستای همین موضوع این‌گونه بیان می‌دارد که: «معلم می‌تواند با استفاده از روش‌های جدید کلاس را از بی‌روحی به هیجانی خارج کرده و در دانش‌آموزان ایجاد انگیزه کند. معلم‌های جدید باید از روش‌های متفاوت‌تری استفاده کنند و فقط به روش سخنرانی اکتفا نکنند. معلم می‌تواند، با تولید محتوا در مورد درس تاریخ و یا پخش فیلم یا انیمیشن به جذاب ساختن آن کمک کنند.» نمونه شماره ۱۰ در مورد ساختن انیمیشن اینگونه بیان می‌دارد که: «استفاده از روش‌های نوین تدریس، از جمله کاریکاتورهای تاریخی و معنادار و استفاده از ویدیو کلیپ‌های تاریخی از جمله این روش است. از آنجایی که تدریس تاریخ در صورت و خیال دانش‌آموز جایی دارد، فعالان در زمینه آموزش باید به این فکر باشند؛ که با ساختن انیمیشن‌های تاریخی و مستندات عام مخصوصاً برای خردسالان، تاریخ را از جنبه‌های حفظی خارج کرده و به جنبه تحلیلی تغییر بدهند.»

نحوه تدریس درس تاریخ: دانشجویمان آموزش تاریخ نحوه تدریس درس تاریخ را با این مفاهیم و اصطلاحات بیان داشتند: «مشارکت گروهی، مقایسه رویدادها، مبانی عقلایی، توسعه تفکر در دانش آموز، تفکر تحلیلی، تدریس تاریخ به روش اجرا و نمایش»

پاسخگویی شماره ۱ در مورد مشارکت گروهی، اینگونه بیان می‌کند که: «تاریخ درسی حفظی و برای دانش‌آموزان به شدت خسته‌کننده و کسل‌کننده است. بنابراین معلم باید با استفاده از روش‌های مشارکتی، دانش‌آموزان را در تدریس شرکت دهد و آنان را از حالت کسلی به حالت پویا تغییر دهد و با استفاده از این روش، یادگیری را از حافظه کوتاه مدت به حافظه بلند مدت دانش‌آموزان انتقال بدهد.» پاسخگویی شماره ۱۲ در راستای همین موضوع این‌گونه بیان می‌دارد که: «درس تاریخ جزو دروس سخت و کم‌علاقه دانش‌آموزان می‌باشد. بنابراین باید با راه‌حل‌های مختلف این مشکل را معلم جبران و دانش‌آموزان را به تاریخ علاقه‌مند کند. به طور مثال کمک از دانش‌آموزان و شرکت دادن آنها در بحث‌های کلاسی و مشارکت آنها در بحث‌ها به شرط رعایت انضباط باعث می‌شود. دانش‌آموزان را علاوه بر علاقه‌مندی، به درک و فهم عمیق از تاریخ برسانیم.» پاسخگویی شماره ۱۳ در راستای همین موضوع این‌گونه بیان می‌کند که: «متأسفانه امروزه نتیجه روش‌های تدریس قدیمی مانند روش سخنرانی را دیده‌ایم. که چقدر دانش‌آموزان را از اهمیت درس تاریخ دور کرده است، بنابراین باید در آینده با استفاده از روش‌های مختلفی چون تقسیم دروس کاری، دانش‌آموزان را با استفاده از روش‌های بارش مغزی و در نهایت مشارکت فعال و پویا، کلاس را از آن حالت کسلی به حالت فعال تغییر دهیم.» پاسخگویی شماره ۳ در مورد استفاده از نمودارها و جداول بیان می‌دارد که: «محتوای درس تاریخ به گونه‌ای تنظیم شده است؛ که دانش‌آموزان را به درس تاریخ، بی‌رغبت کرده و آنها به دید بدی دست پیدا کرده‌اند؛ که صرفاً مطالب را حفظ کرده و در امتحانات آنها را بازگو کنند، هدف آنها صرفاً کسب نمره بوده؛ بنابراین معلم با استفاده از خلاقیت و اعتبارهایی که دارد. باید کلاس را از این حالت خارج کند. به طور مثال استفاده از جداول و تصاویر نقشه‌های تاریخی، یکی از راهکارهای جذاب ساختن تدریس تاریخ است.» پاسخگویی شماره ۷ در راستای همین موضوع این‌گونه بیان می‌کند که: «یکی از عواملی که سبب جذاب ساختن تدریس درس تاریخ می‌شود، نقشه‌ها و تصاویر تاریخی و مقایسه بین رویدادها می‌باشد.» پاسخگویی شماره ۹ در مورد تکالیف‌های

تحقیقی اینگونه بیان می‌کند: «معلم می‌تواند دانش‌آموزان را در درس تاریخ درگیر و فعال سازد. برای اینکه معلم در تدریس درس تاریخ، جذابیت ایجاد کند. می‌تواند با واگذاری تکالیف تحقیقی و... سبب یادگیری عمیق دانش‌آموزان شود.» پاسخگویی شماره ۲ در راستای همین موضوع این گونه بیان می‌کند که: «یکی از روش‌های مناسب برای تدریس تاریخ به دانش‌آموزان، محول کردن تحقیق به دانش‌آموزان در راستای موضوعی که ارائه خواهد شد، می‌باشد. این روش علاوه بر آنکه به یادگیری عمیق در دانش‌آموزان منجر می‌شود، باعث می‌شود که دانش‌آموزان با دیدن نظریه‌های مختلف تفکر نقاد داشته باشند» پاسخگویی شماره ۵ در مورد جزوه نویسی اینگونه بیان می‌کند که: «بهترین روش آموزش در تاریخ جزوه نویسی است؛ چرا که نکات مهم و قابل توجه نکته برداری شده و باعث می‌شود که دانش‌آموز با جزوه های دست نویس و طبقه بندی شده خود، درس را به صورت کلی متوجه و آگاهی کلی پیدا کند. و با خیال آسوده‌تر مفاهیم را در زمان‌های نزدیک به امتحانات مرور کند.» پاسخگویی شماره یک در راستای همین موضوع این گونه بیان می‌دارد که: «اصل یادگیری بر آن است که دانش آموز تحلیل و درک خود را از درس بر روی کاغذ بیاورد آن هم نه اینگونه که متن کتاب یا هر چیز دیگر را کپی برداری کند بلکه دانش آموز باید با زبان خود به کدگذاری مطالب در جزوه خود پردازد نتیجه آن یادگیری سطحی به یادگیری عمیق تبدیل می‌شود.» پاسخگویی شماره ۱ در مورد مقایسه رویدادها اینگونه بیان می‌کند که: «دانش‌آموزان نسبت به علم تاریخ و رویدادهای تاریخی و بین زمان حال و گذشته به مقایسه می‌پردازند. البته این مقایسه باید قاعده‌مند بوده و در چارچوب‌های خاصی صورت بگیرد. اگر این امر با توجه به شرایط ذکر شده انجام بشود. تاریخ کاملاً به یک درس مقایسه‌ای تبدیل می‌شود و کلاس شور و نشاط و خواست خود را به دست می‌آورد.» پاسخگویی شماره ۸ در راستای همین موضوع این گونه بیان می‌کند که: «مقایسه رویدادها در کلاس هر درسی عالی می‌باشد. به شرط آنکه دانش‌آموزان از چارچوب تعیین شده توسط معلم خارج نشوند و در صورت رعایت نظم، به مقایسه و به بحث درون کلاسی بپردازند.» دانشجوی شماره ۶ عقیده دارد: «یکی از نوین‌ترین کارها در کلاس درس به خصوص در درس تاریخ اجرا و نمایش دیالوگ‌های تاریخی توسط دانش‌آموزان می‌باشد. این کار در کلاس درس ثمراتی از جمله تغییر حال و هوای کلاس درس، مشارکت دانش‌آموزان، یادگیری از طریق دیدن و اجرا، ایجاد شور و شوق و... به همراه دارد.»

بازدید و گردش های علمی و تاریخی: از مقوله بازدید و گردش های علمی- تاریخی دانشجویان رشته آموزش تاریخ، از برنامه درسی تاریخ، با این مفاهیم و اصلاحات بیان شده است: «بازدید از مکان های تاریخی و باستانی، بازدید از مکان های شبیه سازی شده، بازدید از موزه های تاریخی.» پاسخگویی گیلانی در مورد بازدید از مکان های تاریخی و باستانی اینگونه بیان می‌دارد که: «برای جذاب ساختن تدریس تاریخ می‌توان به اردوهای علمی و بازدید از اماکن تاریخی اشاره کرد. که اگر تدریس یک برهه تاریخی در همان مکان اتفاقات هزار سال پیش افتاده باشد. در همان مکان در حال تدریس هستیم. که در وهله نخست دانش آموز به اهمیت آن مطلب و در وهله دوم یادگیری عمیق و دیداری صورت می‌گیرد. که به مراتب نتایج بهتری دارد.» پاسخگویی شماره ۱۲ در این خصوص اینگونه بیان می‌دارد؛ که: «اگر بخواهیم درس تاریخ را در مکان های تاریخی، موزه و... ارائه دهیم؛ به شدت در یادگیری دانش‌آموزان تاثیر گذاشته ایم.» پاسخگویی شماره ۲ در راستای همین موضوع بیان می‌کند که: «بدون شک جذاب ساختن تدریس تاریخ در کلاس، نیازمند عزم جدی و سخت است. همکاری مدارس و معلمان در برگزاری اردوهای تاریخی سبب جذاب شدن تدریس درس تاریخ و انگیزه و رغبت در بین دانش‌آموزان می‌شود.» پاسخگویی شماره ۱ در مورد مکان های شبیه سازی شده اینگونه بیان می‌دارد که: «برای اینکه بخواهیم در تدریس درس تاریخ تحول ایجاد کنیم. باید از مکان های تاریخی بازدید داشته باشیم. البته مشکلاتی در این خصوص وجود دارد. این مشکلات عبارتند: دور بودن مکان های تاریخی و در دسترس نبودن آن‌ها، بالا بودن هزینه برگزاری اردو، سخت بودن تدریس تاریخ در این اماکن، در اینجاست که سیستم نظام آموزشی به کمک ارگان های دولتی باید مکان هایی را شبیه سازی کنند. که شبیه به اماکن تاریخی قدیمی بوده و در اختیار نظام آموزشی و معلمان قرار دهند. تا دانش‌آموزان بتوانند بدون مشکل و با هزینه کم به سلسله فرهنگ ها و سلسله های تاریخی قدیمی پی برده و معلم برای آنها بازسازی و تشریح کنند.» پاسخگویی شماره ۱۴ در راستای همین موضوع این گونه بیان می‌کند که: «در سفری که به شهر قزوین داشتیم؛ مکان های بازسازی شده و شبیه سازی شده را در اماکن تاریخی قزوین دیدیم. که خیلی جالب بوده و معلمان آن شهر می‌توانستند؛ به راحتی و با هزینه کم برای تدریس درس تاریخ از آنها استفاده کنند.» پاسخگویی شماره ۹ در مورد بازدید از موزه های تاریخی اینگونه بیان می‌کند که: «بدون شک تدریس و گفته های معلمان در موزه برای دانش‌آموزان جذاب تر خواهد شد. چرا که سفر به گذشته برای هیچ شخصی امکان پذیر نیست. ولی یادگیری آن جذاب می‌باشد. در این میان بازدید از اماکن تاریخی و مهم تر از آن ها موزه ها و سفرهای علمی تاثیر بسزایی در یادگیری دانش‌آموزان دارد و برای آنها بسیار جذاب می‌باشد» پاسخگویی شماره ۲ اینگونه بیان می‌کند که: «یکی دیگر از عوامل جذاب ساختن تدریس تاریخ بازدید از موزه های تاریخی و فرهنگی آن شهر می‌باشد. چرا که باعث می‌شود دانش‌آموزان علاقه بیشتری از خود نشان داده و در تدریس معلم اهتمام بیشتری بورزند. بنابراین تدریس اثربخش تر خواهد بود و به یادگیری عمیق منجر خواهد شد.»

بحث و نتیجه‌گیری

علاقه‌مند کردن دانش‌آموزان به تاریخ تاثیر زیادی بر سبک زندگی و تفکر فرزندان ما خواهد داشت. درس تاریخ فقط از حفظ کردن تاریخ وقایع و نام اشخاص نیست. باید با آموزش تاریخ به دانش‌آموزان، هدف عالی‌تری را دنبال کرد. هدف این مقاله واکاوی تجربیات دانشجو معلم‌ان از نحوه جذاب ساختن درس تاریخ است. در پی رسیدن به این هدف نظرات و دیدگاه‌های ۱۴ نفر از دانشجو معلم‌ان سال ۱۴۰۲ دانشگاه فرهنگیان البرز در خصوص جذاب ساختن تدریس تاریخ جمع‌آوری شد. پس از جمع‌آوری و پالایش اطلاعات، مصاحبه‌های گردآوری شده به متن‌های نوشتاری تبدیل شدند. در ادامه مصاحبه‌های پیاده شده کدگذاری شد و در نهایت کدهای استخراج شده در سه مضمون استفاده از تکنولوژی، نحوه تدریس تاریخ، بازدید و گردش علمی _ تاریخی دسته‌بندی شدند. نتایج یافته شده از گزارشات نهایی دانشجو معلم‌ان بیانگر آن است؛ که تمامی آنها در خصوص نحوه تدریس تاریخ، روش سخنرانی را یک روش قدیمی و منسوخ شده می‌دانند که برای دانش‌آموزان جذابیت ندارد. به همین دلیل بر استفاده از روش‌های نوین در کنار استفاده از روش سخنرانی تاکید می‌ورزند. همگی آنها بر این عقیده‌اند که کلاس درس تاریخ باید دانش‌آموز محور باشد و صرفاً معلم به تنهایی متکلم وحده نباشد. به همین دلیل در این خصوص از روایت‌های دانشجو معلم‌ان کدهای گوناگونی با مفاهیمی همچون نقشه و نمودار، مشارکتی ساختن کلاس درس، روش اجرا و نمایش، بازدید از مکان‌های تاریخی و ... استخراج شد. یکی از عواملی که در رسیدن به این اهداف می‌تواند یاری‌گر معلم‌ان شود. استفاده از تکنولوژی در کلاس درس تاریخ است با توجه به بیان و نتایج گزارشات دانشجومعلم‌ان، روش سخنرانی منسوخ و قدیمی شده است؛ چرا که علم و تکنولوژی پیشرفت کرده است. دانش‌آموز در دنیای بیرون مدرسه با تکنولوژی سروکار دارد. در نتیجه در کلاس درس معلم تاریخ، شیوه‌های قدیمی آموزش تاریخ برای وی جذاب نخواهد بود. در این خصوص در روایت‌های دانشجو معلم‌ان کدهایی با مفاهیمی همچون، پاورپوینت، فیلم و مستند تاریخی، و ... استخراج کردیم. عده‌ای دیگر از دانشجومعلم‌ان در بیان تجربیات خود از نحوه جذاب ساختن تدریس تاریخ شیوه‌ها و روش‌های خارج محدوده کلاسی را پیشنهاد کردند. بسیاری از آن‌ها خودشان تجربه‌ی سفر به مکان‌های تاریخی و موزه را داشته‌اند. به همین دلیل به اهمیت و میزان اثرگذاری آن در جذاب ساختن آموزش تاریخ پرداختند. دانشجومعلم‌ان معتقدند که بازدید از مکان‌های علمی و تاریخی سبب ایجاد غرور ملی و میهنی، وطن‌دوستی، یادگیری منسجم، سبب خاطره و... می‌شود. نتایج این پژوهش با پژوهش نعمتی (۱۳۹۷)، همراز (۱۳۹۸)، صفی‌پور (۱۴۰۰)، فتحی (۱۴۰۱)، بخشی‌استاد (۱۴۰۲)، پرتوی مقدم (۱۴۰۲)، فتحی (۱۴۰۲)، همسو و همراستا بود. نعمتی (۱۳۹۷) علت بی‌علاقگی دانش‌آموزان به درس تاریخ را طی پرسش‌نامه و سپس مصاحبه‌ای که با ۵۳ نفر انجام شده، مورد بررسی قرار داد و سپس راه‌حلی برای رفع این مشکل پیشنهاد داد. وی به این نتیجه رسید که؛ علت عدم علاقه دانش‌آموزان به درس تاریخ، کمبود وسایل کمک آموزشی، عدم آگاهی دانش‌آموز از کاربرد تاریخ در جامعه، و ... می‌باشد. از این رو برای علاقه‌مند کردن دانش‌آموزان به درس تاریخ از تکنیک‌ها و روش‌هایی مانند مشارکتی کردن کلاس درس تاریخ، تقویت هنر گوش دادن و نوشتن، استفاده از وسایل کمک آموزشی، فیلم، رایانه، نقشه و ... بهره‌جست. به گونه‌ای که با اعمال این تغییرات سبب علاقه‌مند شدن دانش‌آموزان به درس تاریخ گردید. همچنین نتایج تحقیق نشان داد که استفاده از فنون و روش‌های جدید در آموزش تاریخ با میزان علاقه‌مند کردن دانش‌آموزان به درس تاریخ رابطه مثبت (مستقیم) و معنی‌دار وجود دارد؛ یعنی استفاده از فنون و روش‌های نوین در آموزش تاریخ، سبب علاقه‌مندی دانش‌آموزان به درس تاریخ می‌گردد. همراز (۱۳۹۸) به این نتیجه رسید که؛ استفاده از ظرفیت‌های صدا و چندرسانه‌ای‌ها، برای تصویرسازی ذهنی کتاب‌های شنیداری کودکان و بزرگسالان و امکانات جدید چند رسانه‌ای در آموزش تاریخ موثر می‌باشد. صفی‌پور (۱۴۰۰) به این نتیجه رسید که؛ بین استفاده از روش‌های نوین در آموزش تاریخ مانند، آموزش به روش استفاده از موزه، راهنما و اشیاء به صورت قصه‌گویی با میزان علاقه‌مندی افراد رابطه مثبتی دارد. فتحی (۱۴۰۱) به این نتیجه رسید که؛ استفاده از روش‌های نوین مانند، یادگیری مسئله محور در آموزش تاریخ با میزان علاقه‌مندی دانش‌آموزان رابطه مستقیم دارد. استفاده افراطی از روش سخنرانی در آموزش تاریخ، جذابیت اندکی برای دانش‌آموزان دارد. بنابراین مدرس تاریخ بایستی در پی یک روش مناسب برای آموزش باشد. یادگیری مسئله محور از جمله شیوه‌های است که علاوه بر علاقه‌مند نمودن دانش‌آموزان به درس تاریخ در توسعه فهم و سواد تاریخی دانش‌آموزان موثر می‌باشد. بخشی‌استاد (۱۴۰۲) به این نتیجه رسید که؛ استفاده از روش‌های مناظره و مباحثه در کلاس و یادگیری مشارکتی همراه به چالش کشیدن برداشت‌های دانشجویان به وسیله استاد، تأثیر شایان توجهی در تقویت مهارت‌های تفکر انتقادی در دانشجویان دارد. پرتوی مقدم (۱۴۰۲) به این نتیجه رسید که؛ کاربست رویکرد چند منظری در یادگیری تاریخ با رشد تفکر انتقادی و یادگیری مادالمر دانش‌آموزان رابطه مستقیمی دارد. فتحی (۱۴۰۲) به این نتیجه رسید که؛ بین استفاده از عکس‌های تاریخی با تقویت قدرت تفسیر، تحلیل و ارزیابی در توسعه تفکر انتقادی فراگیران رابطه مستقیم و مثبتی وجود دارد.

در تبیین نتایج این پژوهش می‌توان چنین گفت که؛ این پژوهش به دنبال بررسی تجربیات دانشجومعلم‌ان رشته آموزش تاریخ از نحوه جذاب ساختن آموزش تاریخ بود. به همین دلیل برای بررسی تجربیات، دیدگاه و نظرات دانشجومعلم‌ان، روایت‌های آن‌ها در خصوص نظرات،

دیدگاه و تجربیاتشان در خصوص نحوه جذاب ساختن آموزش تاریخ جمع‌آوری شد. پس از جمع‌آوری روایت‌ها، به استخراج کدها از درون متن‌ها و روایت‌های دانشجویان پرداخته شد. پس از استخراج کدها، کدهای مشابه در یک مقوله قرار گرفتند. که در نهایت کدها در سه مقوله دسته‌بندی شد. سپس بعد از آن، مقولات در تقسیم‌بندی کلی‌تر و بزرگ‌تری به نام مضمون قرار گرفتند. خلاصه بحث این است که کدها، مقولات و مضامین استخراج شده در روایت‌های دانشجویان بیانگر آن است که؛ دیدگاه دانشجویان در خصوص نحوه جذاب ساختن آموزش تاریخ با توجه به کدهای استخراج شده، دیدگاهی مثبت، پویا و جدید در خصوص نحوه جذاب ساختن آموزش تاریخ است. چرا که امروزه با توجه به پیشرفت علم و تکنولوژی، برای داشتن کلاس درس تاریخ جذاب نمی‌توان تنها به روش‌های قدیمی مانند روش سخنرانی تکیه کرد. بررسی روایت‌های دانشجویان بیانگر آن است که آن‌ها برای جذاب ساختن کلاس درس تاریخ، در افق بالاتری نسبت به روش‌های قدیمی می‌اندیشند. و با توجه به شرایط، ایده‌های جدید و متفاوتی ارائه می‌کنند. به همین دلیل می‌توان گفت، دانشجویان رشته آموزش تاریخ نسبت به جذاب ساختن آموزش تاریخ و استفاده از شیوه‌های تدریس نوین تجربیات و دیدگاه‌های مثبت و کاربردی دارند. با توجه به تبیین و استنباط یافته‌ها و پژوهش‌های گوناگونی که در خصوص آموزش تاریخ صورت پذیرفته است. نتایج یافته‌ها بیانگر آن است که استفاده از ابزار، فنون و روش‌های نوین در آموزش تاریخ رابطه مثبت و مستقیمی با جذاب ساختن کلاس درس تاریخ دارد. بنابراین استفاده از دیدگاه‌ها، ایده‌ها، و نتایج یافته‌های گوناگون در خصوص نحوه جذاب ساختن آموزش تاریخ، توسط فعالان حوزه تعلیم و تربیت می‌تواند، سبب تحول و دگرگونی در شیوه آموزش تاریخ گردد، که از ثمرات آن ایجاد میل و علاقه به درس تاریخ در دانش‌آموزان می‌باشد. از جمله محدودیت‌های این پژوهش، منحصر بودن نمونه‌ها به دانشجویان پسر، اندک بودن نمونه‌ها به دلیل عدم همکاری دانشجویان رشته آموزش تاریخ، و استخراج داده‌های پرت و دور افتاده بود؛ که ناگزیر شدیم برای آنکه تحقیق در مسیر درست هدف قرار گیرد، آن‌ها را نادیده بگیریم.

پیروی از اصول اخلاقی پژوهش

در پژوهش حاضر سعی بر آن بود که از نظر جسمی و روان‌شناختی هیچ آسیبی آزمودنی‌ها را تهدید نکند و اطلاعات آن‌ها نیز کاملاً محرمانه بماند.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

مشارکت نویسندگان

نویسندگان این پژوهش در طراحی، اجرا و نگارش همه بخش‌های پژوهش حاضر مشارکت داشته‌اند.

تعارض منافع

بین نویسندگان پژوهش حاضر هیچ گونه تعارض منافی وجود ندارد.

منابع

- Abbaszadeh, M., and Shamsi Mantag, F. (20۲۰). Strengths in qualitative research. *Iranian Journal of Sociology*, 21(2), 67-95.(Persian)doi: <https://doi.org/10.22034/jsi.2020.244213>
- Ali Ahmadi, A, and Ghafarian, V. (2003). Principles of knowledge and research methods (with a look at historical studies). *Al-Zahra Humanities*, 13(46-47), 241-266. (Persian) SID. <https://sid.ir/paper/13926/fa>
- Arabi, M. and Boudelai, H. (201۱). Phenomenological research strategy. *Methodology of humanities (field and university)*, 17(68), 31-58. (Persian) SID. <https://sid.ir/paper/88242/fa>
- Babaei, M., and Babaei, M., (2022), effective teaching methods in history education, the first national conference on new developments in developmental and educational psychology, Bandar Abbas,(Persian)<https://civilica.com/doc/1594168/>
- Boudelai, H., *Phenomenological research method*. Tehran: Ehsan Publishing House.
- Creswell, J, (2012), *Qualitative survey and research design*, translated by Hassan Danaei Fard and Hossein Kazemi, Tehran, Sfar Publishing House.
- EStrans, A. Corbin, J. (201۴), *Principles of Qualitative Research Methodology*, translated by Beuk Mohammadi, Tehran, Humanities and Cultural Studies Research Institute.
- Fathi, B. (2005). Phenomenology as a qualitative research method. *Informatics*, -(7-8), 157-168. (Persian)

- Fathi, K., (2021). Obstacles and challenges of teaching history in Iranian universities. *Research in History Education*, 2(7), 92-107. (Persian) <https://sid.ir/paper/950174/fa>
- Fathi, K. (2022). Blended learning in history education. *Research in History Education*, 3(1), 92-105. (Persian) <https://sid.ir/paper/1030030/fa>
- Filik, O. (2014), *Introduction to Qualitative Research*, translated by Hadi Jalili, Tehran, Nei Publications.
- Jalali Aqchai, M., (2023), Examining the problems of teaching history in schools, the third national conference of applied studies in education and training processes, Minab., (Persian) <https://civilica.com/doc/1844512/>
- Kazemzadeh, M, (2023), History teaching solutions, the third national conference of applied studies in educational processes, Minab, .(Persian) <https://civilica.com/doc/1844629/>
- Khairandish R., (200^۹). History lesson and the problem of memorizing it, from the collection of strategies for teaching history by Nasrullah Salehi, Tehran: Shura (200^۹).
- Khalidi, S, *Qualitative Research Method*, *Monthly Book of Social Sciences*, Year 13, Number 14 (122 consecutive, May 20^{۰۹}). (Persian) magiran.com/p717993.
- Mansourian, Y., *An Introduction to Qualitative Research Methodology*, *Monthly Book of Mah Kliat*, Year 13, Number 3 (147 series, March2009) .(Persian)
- Mohammadpour, A. (2009). Qualitative data analysis: procedures and models. *Journal of Anthropology (Anthropology Letter)*, 2(10), 127-160. (Persian) SID. <https://sid.ir/paper/66346/fa>
- Mokhtari, S. A., and Rezvani, R. (2022). Application of artificial intelligence in history education. *Research in History Education*, 3(4), 53-65. .(Persian) <https://sid.ir/paper/1052927/fa>
- Partovi Moghadam, A., (2023), a reflection on the multi-perspective approach in teaching history. (Persian) <https://civilica.com/doc/1895685/>
- Salighe Dar, S.,(2011), the role of history teachers in the growth and creativity of students, 12th grade growth, number 3, Spring 2011.
- Salimi, M. R and Sharfi, R., (201^۰), Examining the Structure and Dimensions of Phenomenological Qualitative Research Method, *International Conference on Humanities, Psychology and Social Sciences*, Tehran.(Persian) <https://civilica.com/doc/436416/> SID. <https://sid.ir/paper/495980/fa>
- Tayibi Abolhasani, S. A. H., (2019), *An introduction to research methods: standard procedures for qualitative data analysis*.(Persian) <https://civilica.com/doc/1002120/>
- Zakai, M. S (20^{۲۰}). *The art of conducting qualitative research from problem solving to writing*, Tehran: Aghat Publications.